

Za staro pravdo!

SLOVENSKA ZEMLJA

Glasilo slovenskega ljudskega gibanja

Leto II.

Izhaja vsak četrtek — Uredništvo in uprava zaseeno: Ljubljana, Breg štev. 10. — Račun poštne hranilnice štev. 16.782. — Rokopisi se ne vračajo.

Današnjo številko pošiljamo vsečinoma samo tistim naročnikom „Slovenske zemlje“ in „Stare Pravde“, ki so naročnino plačali ali pa list naročili z dopisnico. Vsi, ki lista še niso plačali, naj to storite čimprej!

Novim naročnikom bomo list pošiljali redno le tedaj, če nam bodo najkasneje po poslani drugi številki nakazali najmanj enomeščno naročnino v znesku din 4.

Na ogled bomo poslali vedno le dve številki.

Zaupniki! Prosimo Vas, da redno iztirjavate naročnino in po možnosti pošljete obenem z novim naslovom vedno že nakazano enomeščno naročnino. Za vzgled Vam stavljamo zaupnika „Stare Pravde“ iz Bohinja in Križ na Gorenjskem, ki sta sama pričela list na ta način razširjati.

Kolporterji! Najkasneje v 14 dneh morate poslati izkupiček za prodane izvode. Odrežite glave neprodanih listov in pošljite jih upravi. Kolporterjem ostane 25% izkupička za stroške dopisovanja in vračanja lista.

Novi naročniki! Pišite naslove čitljivo!

Vse naročnike opozarjam, da stane združena „Slovenska zemlja“ mesečno din 4, letno din 48. Vsi naročniki „Stare Pravde“, ki so plačali din 35, oziroma din 18 ali din 9, bodo prejemali list celo leto, oziroma pol leta ali 3 mesece. Prav tako naročniki iz inozemstva.

Inozemski naročniki „Stare Pravde“! Prejeli smo: din 91, Graissesac, Francija, din 183, Thumeries, Francija (za tri), din 70 Sallaumines, Francija (za dva), din 30, Bray les B., Belgija. Hvala!

Dopisniki! Odzovite se v čim večjem številu našemu vabilu na sodelovanje! Upoštevajte zapreke,

Naročnina mesečno Din 4—, polletno Din 24—, celoletno Din 48—. — Za inozemstvo: mesečno Din 8—, polletno Din 45—, celoletno Din 90—.

Štev. 14.

Dr. Drag. Lončar:

haj je s komunizmom?

(Načelna razjasnitev)

Vsako gibanje ima svoje stranske nasprotnike in somišljenike, ki zavedno ali slepo Sovražijo ali obožujejo. Svoje dni je strašila ali pa navduševala „rdeča pošast“ socializma, danes jo je zamenjal komunizem. Ne le „politikarji pri vrčku piva“, kakor je dejal Schäffle v spisu „Jedro socializma“, ampak tudi izobraženci in lastni pristaši si niso na čistem glede stvari, ki jo neznansko poveličujejo ali divje odklanljajo.

Pri nas Slovencih, kjer se po Levstikovih besedah vse „meri na mravljinčjo ped“, je načelni bojem težji. Prejšnji očitek se je glasil: protidržavnost za vsakogar, ki je mislil in ravnal s svojo glavo; sedanji očitek komunizma pa velja za tiste, ki uvidevajo potrebo družbene preosnove. O protidržavnosti nečem danes izgubljati besed; saj bi bil to edinstven primer na svetu, da bi bila velikanska večina nekega naroda proti tisti državi kot taki, ki jo je sama hotela. Preostaja mi razjasnitev glede očitka komunizma.

I.

Najprej ugotavljam, da se je začelo uveljavljati ime „socializem“ med Francozi v tridesetih, a med Nemci v štiridesetih letih preteklega stoletja. Miselna vodnika delavskega gibanja Marx in Engels sta pa 1848. leta prvi delavski program imenovala „Komunistični manifest“ in tega imena tudi poznaje nista zavrgla. Zakaj sta sprejela takšno ime, to je pojasnil Engels 1890. leta v predgovoru k „Manifestu“: Zato namreč, ker je pomenil v štiridesetih letih socializem meščansko, a komunizem delavsko gibanje; ker so jima bili takratni socialisti ali sanjači ali mazači, ki niso stali v delavskih

ki leže izven uredništva. Podpišite vsak dopis, da Vam moremo v primeru potrebe odgovoriti!

Naš lokal se začasno nahaja v Blasnikovi tiskarni, Ljubljana, Breg 10, v drugem nadstropju. Uradne ure so dnevno od 9.—12. dopoldne in od 4.—6. popoldne. V soboto popoldne je lokal zaprt!

vrstah, ampak so iskali podpore pri izobraženstvu.

Ko so nemški socialni demokrati 1875. leta v Gothis sprejeli politični program, ga je ocenil Marx v zasebnem pismu, kjer je določno pojasnil svoje stališče. Njegovo stališče je razložil pozneje tudi Lenin v spisu „Država in revolucija“; zato je odločilno za pojmovanje komunizma sploh in ruskega posebej.

Marx je razločeval prvo ali nižjo ter višjo stopnjo komunistične družbe. To, kar navaja kot prvo ali nižjo stopnjo, se imenuje navadno v teoriji in praksi: **socializem**. Producjska sredstva (tovarne, stroji, rudniki, zemlja) naj prenehajo biti zasebna last posameznikov ali njih skupin in naj preidejo v last družbe (države, dežel, občin, zadruž). Lenin je pomnil v imenovanem spisu, da se sme v toliko tudi tukaj uporabljati beseda „komunizem“, v kolikor postanejo producjska sredstva skupna last; toda pri tem ne smemo pozabiti, da to ni polni komunizem. V socialistično organizirani družbi naj bi delal vsak po svojih sposobnostih, a užival po zaslugu. Iz tega sledi, da ostanejo tudi razločki v bogastvu, torej neenakost v delu in jelu; samó izkorisčanje človeka po človeku bi odpadlo.

Višja stopnja komunistične družbe pa nastopi po Marxu takrat, kadar se odpravi nasprotje med duševnim in telesnim delom; kadar postane delo človeku njegova prva potreba, a ne zgolj sredstvo za življenje; kadar se pomnože gospodarske dobrine do viška: **samo tedaj** bo mogoče, da bo delal vsakdo po svojih sposobnostih in užival po svojih potrebah.

To bi bil pravi in polni komunizem. Kdaj se uresniči? Odgovor: Kdo ve! Zgodovina ne pozna skokov; zato se družbene revolucije ne ustvarjajo, ampak nastajajo ob določenih pogojih. V skladu z Marxom je n. pr. tudi Lenin zavračal misel, kakor da bi kdo obljubljal nastop komunistične dobe ali jo uvajal, ker se uvesti sploh ne da ...

II.

Velika francoska revolucija je vplivala na ostali svet, ki se je tudi začel osvobajati fevdalizma.

Razvoj je bil različen, kakršne so bile pač družbene prilike v posameznih deželah. Meščanstvo, ki je postal dedič plemstva, ni bilo povsod enako močno. Toda vse oviranje Metternicha, ki je takrat v Evropi vodil „visoko“ politiko, posebno v Avstriji, Prusiji in Rusiji (t. i. „Sveta zveza“), ter njegovih naslednikov ni moglo zavreti gibanja, ki je izviralo iz potreb dobe. Meščanstvo je zavladalo in izvedlo **svoje** gospodarstvo v okviru ustavnosti, ki je pomenila zedinjenje in osvobojenje narodov izpod lastnega in tujega absolutističnofeudalnega jarma, a obenem sta se začela v tej družbi prebujati tudi kmet in delavec.

Rusija se je razvijala ločeno od ostale Evrope. Pri velikansi obsežnosti, ko je na pol evropske, na pol azijske dežela, je vsebovala različna ljudstva, ki so bila zavala v duševni omiki in tehničnem napredku. To silno množico ljudi je mojstroval caristični absolutizem, ki je zapiral vrata z padnoevropski miselnosti ter dušil svobodnejše pojmovanje življenja in vladarstva. V svetovni vojni je bil carizem poražen. Vsi ti nogoji so redili in rodili revolucionarnost, ki je že večkrat prej izbruhnila brezuspešno. Ruska duševnost se je sploh rada gibala v nasprotjih. Preobrat je bil dan po zgodovinskem razvoju; njegove oblike pa je ustvarila posebnost značaja ruske zemlje in njenih ljudi. Čeprav utegne imeti Spektorski prav, ko trdi v spisu „Zgodovina socialne filozofije“ da pojmuje ostali svet današnjo Rusijo bajeslovno (mitično) in s stališča svojih koristi (utilitarno), vendar si ne smemo zapirati oči pred dejstvom, da mora „tak duhovni in družbeni poskus, ki v svetovni zgodovini nima primere“ (besede Spektorskega) vplivati podobno, kakor svoje dni velika francoska revolucija.

Prej se je proti vladi plemstva dvigala moč in zavest meščanstva, sedaj stopata v ospredje kmet in delavec proti vladi meščanstva.

III.

Slovenci smo si po svojih najboljih predstavnikih rovzdržnili jezik, omiko in gospodarstvo; toda politično smo tavali v napačno pojmovanem avstrijanstvu, a tudi slabo umevanju južnem slovanstvu, ko smo zanemarjali vrhovno načelo vsakega zavednega naroda: **biti na svoji zemlji sam svoj gospod**. Vedno nas je motilo raz-

merje cerkve in države do narodnosti.

Cerkev in država sta mogočni duhovno-tvarni sili; toda spraviti ju je treba v sklad z narodnostjo. V svojem zgodovinskem razvoju smo Slovenci že pripadali raznim cerkvam in državam, ki so prešle, a narod je ostal, kar dokazuje njegovo prvenstvo, da je sam tvorec ali nosilec cerkvenih in državnih oblik. Ako bi ta ali ona cerkev nasprotovala, oziroma ovirala svoboden razmah narodnosti, bi prav tako ne vršila svojega duhovnega poslanstva, kakor bi tista država ne bila pravilna organizacija, ki bi zašla v nasprotje s svojimi narodnostmi. Zgodovinsko je nastopala narodnost v boju s cerkvijo in z državo, ki sta v prejšnjih dobah brezpogojno vladali svet, dokler se ni uveljavila; zakaj danes ni več ločilo med ljudmi toliko cerkyena ali državna pripadnost, kolikor jezik in narodnost.

Zveza med cerkvijo in državo je bila navadno ozka. Plemiška država se je naslanjala na cerkev, da se z njenom pomočjo utrdi in ohrani, a isto dela sedaj meščanska država, da se zavaruje pred kmečko-delavskim vplivom. V lastno korist, ker je duhovna organizacija za narode, stanove, poklice in sloje brez razločka, bi se morala cerkev osamosvojiti od svetne oblasti. Edino v tem bi bilo dano pravo njenemu poslanstvu; zakaj drugače se sama po svoji krividi izpostavlja nevarnosti, da jo politični vrtinec potegne za seboj z vsemi nasledki.

Na drugi strani se moramo zavestati, da je država posvetna organizacija, ki združuje v sebi cerkve (konfesije), narode, stanove, poklice in sloje, a jo vodi sedaj v glavnem meščanstvo, ki se upira, da bi se premaknile družbene sile njemu v škodo. Slovensko narodnost predstavljajo danes v velikanski večini kmet, delavec in obrtnik. Zaradi zgodovinskih prilik (zgodnje podjavljenje od Nemcev) nismo ustvarili lastne državnosti ali vsaj sodržavnosti v davni preteklosti. Tudi v avstrijski ustavni dobi zadnjih sedemdeset let (od 1848. do 1918.) smo hlapčevali nekoliko prisiljeni, a še več prostovoljno. V svetovni vojni smo doživelji poraz gledé koroških in primorskih Slovencev. V Jugoslaviji sta pa vrhnja plasti našega meščanstva in njej služeče izobraženstvo v zvezi s srbskimi in hrvatskimi somišljeniki izvedla tak politični ustroj, ki ne ustreza slovenskim koristim.

Zato ta ustroj v zvezi s svetovnim položajem škoduje v celoti Slovencem **kulturno**, ker izpodriva ali zanemarja slovenski jezik, slovensko šolstvo, znanost in umetnost; uničuje jih **gospodarsko**, ker neznansko jemlje, a neznotno da je, da prepadajo mala kmetija, obrt in trgovina, da se zadostno ne popravljajo ali ne načravljajo prometna sredstva, da se ne širijo ali ne ustanavljajo potrebnii zdravstveni in človekoljubni zavodi; slabi jih **socialno**, ko izkorisčata slovensko delavstvo tuja velepovest in industrija, ki delata sporazumno z domačo.

Slovensko ljudstvo se ne sme plašiti očitka protidržavnosti, ako terja popolno narodno enakopravnost v državi, ki je tudi njegova, ker jo je samo hotelo; ne sme se

V čem se razlikuje srbska opozicija od hrvaške

Kakor smo že ponovno poročali, razdvaja danes Združeno opozicijo t. i. vprašanje procedure. Kmečkodemokratska koalicija zahteva ustavodajno skupščino, srbske opozicijske stranke pa bi bile zadovoljne s svobodnimi volitvami v navadno zakonodajno skupščino. Kako je prišlo do tega vprašanja? Zakaj se danes vprašanje tako postavlja? To nam delno pojasnjuje izjava, ki jo je dal dr. Laza Marković belgrajskemu „Vremenu“ in ki jo mi posnemamo v izvlečku iz „Hrvatskega dnevnika“.

Kakor pripoveduje dr. Laza Marković, so se staroradikalni, srbski demokrati in zeniljoradniki združili v dveh osnovnih zadevah. Skupaj zahtevajo politične svobode (parlamentarno in demokratično ureditev države) in rešitev hrvaškega vprašanja v sporazu s Hrvati. Te tri skupine so sestavile za skupno delo program, ki obsega štiri točke. Po njihovem mnenju bi ta program mogel biti osnova tudi za skupen nastop združenih strank srbske opozicije in Kmečkodemokratske koalicije.

Dr. Maček je bil pripravljen pristati na skupen boj. Bil je pripravljen torej, da iz Združene opozicije, ki je do danes ostala samo tehniška volilna koalicija, postane vsaj v nekem oziru programatična skupnost v boju do končne zmage. Toda za ta primer je dr. Maček zahteval, da se skupni program, ki je po zamisli srbske opozicije obsegal štiri točke, razširi tudi na hrvaške narodne zahteve. Z eno besedo, dr. Maček je zahteval, da se vsa Združena opozicija najprej zediní, kako naj bo država v bodoče urejena, in da potem skupno stopi v boj za tako ureditev. To stališče je dr. Mačku narekovala pač previšnost. Za Hrvate nima smisla, da bi se vezali s srbsko opozicijo samo zato, da tej pomagajo na vlado. Hrvati hočejo imeti gotovost, da bodo tisti, kateremu bodo pomagali, tudi na vladi njim pomagal.

Na to zahtevo pa srbska opozicija ni pristala, češ, da ona nima pooblastila od ljudstva, da se izreče za to ali ono notranjo ureditev države. Ker ljudstvo od 1. 1927. ni imelo svobodno izvoljenih zastopnikov, naj bo prva stvar, da ljudstvo na svobodnih volitvah pokaže, komu zaupa. Ljudje, ki

dati begati po očitku komunizma, ako se poteguje za dosego človeku primerenega življenja. Oba očitka imata enak namen, da namreč prikrijeta prizadevanje tistih, ki bi hoteli ohraniti stari red v politiki in gospodarstvu. Slovensko ljudstvo naj nasprotno išče izhoda iz sedanjega nevzdržnega stanja, pri čemer mora imeti odprto okno v svet, ki naj ga gleda s svojimi očmi na podlagi lastnega izročila, pogojev in potreb lastne zemlje in ljudi brez slepega posnemanja tujine.

To je naloga, ki mu jo daje usodni čas današnjosti v notranjosti države in zaradi rojakov izven nje.

bodo na teh volitvah dobili večino, naj se potem pogajajo o bodoči ureditvi države.

Spričo tega pa se je dr. Maček postavil na sledeče stališče: Dobro, če so potrebne nove volitve, da se vršijo pogajanja o notranji ureditvi države, potem naj se voli takoj ustavodajna skupščina. Jasno in odločno naj se prelomi s sedanostjo.

Srbska opozicija pa ni za ustavodajno skupščino, češ da bi v tem primeru prišlo do velikih pretresov. Na ta način je prišlo do znamenitega vprašanja procedure. KDK je za ustavodajno skupščino, srbska opozicija pa bi rada opravila v navadno.

Kakor iz tega razlaganja dr. Markovića sledi, se srbska opo-

zicija brani jasnega in odločnega preloma z dosedanjim stanjem narodne neenakopravnosti. Dr. Maček je ta vtip tudi javno povedal. Za Hrvate ni nič novega, je rekel dr. Maček, da se ne bi noben srbski politik rad odpovedal, če že ne hegemoniji, a vsaj varuštvu nad Hrvati, pa naj bo na vladu ali v opoziciji. Proti temu nezaupanju je srbska opozicija odločno protestirala, češ da ona odkritosčno želi sporazuma s Hrvati.

To je v glavnem vsebina izjave dra Markovića. Kljub zatrdirju o odkritosčni želji po sporazumu ima človek vtip, da mora srbska opozicija res šele dokazati to svojo dobro voljo in da besede ne zadostujejo. Mi mislimo, da bo svojo dobro voljo najbolje dokazala s tem, da bo moško stopila pred svoj narod in se borila za njegovo zaupanje na podlagi popolnega priznanja hrvaških (in seveda tudi slovenskih) narodnih zahtev.

Občinske volitve

Za jesen so napovedane občinske volitve. Vršile se bodo javno in tudi v drugih ozirih po določbah zakona, ki nam ga je zapustila JNS. Kakor znano omogočajo javne volitve tvorjenje večin v korist tistega, ki volitve vodi. Določbe volilnega reda pa še dajejo taki večini posebno močno zastopstvo v občinskih odborih. Razen tega so v veljavi iz dobe JNS tudi ostali zakoni, ki imajo pomen za politično življenje; tako zakon o tisku, zborovanju in združevanju i. t. d.

Opozicija bo torej imela težko nalogu, če pojde na občinske volitve. In opozicija mora iti na občinske volitve in pojde. To se pravi: opozicija pojde na volitve organizirano, na volitvah ne bodo nastopali samo člani posameznih bivših strank na listah, katere bi določale samo krajevne koristi temveč skupine same. Dr. Maček je na primer izjavil, da bodo njegovi pristaši na Hrvaskem nastopili pri občinskih volitvah kot HSS oziroma KDK oziroma Združena opozicija. Podobno so izjavili tudi voditelji srbskega dela Združene opozicije. Tudi socialisti so se odločili za nastop pri občinskih volitvah.

Občinske volitve imajo namreč velik splošnopolitičen pomen. Občina je danes organ oblasti, izvršavalec vladnih povelj, in župani, predsedniki občinskih uprav imenovani, so volilci senatorjev. Če bi v ostalem bilo treba dokaza za politično važnost občinskih volitev, ga daje ravnanje vladne stranke same. Ožji in širši odbor JRZ je imel sejo posvečeno v prvi vrsti občinskim volitvam. JRZ hoče nastopiti s svojo strankarsko listo v vseh občinah. Svojemu članstvu — in gotovo ne samo temu — je že izdala navodila v tem smislu.

Kaj bo storila slovenska opozicija? Morda je prezgodaj, da bi razpravljali o predhodnem vprašanju, kdo je slovenska opozicija. Obstoji več skupin in nekatere še niso dokončno razčlenjene. Gotovo pa je, da je med temi skupinami mnogo skupnega. Vse te skupine se gotovo strinjajo v zahtevi do

svobodni občini, po osnovnih političnih svobodah (tajna in proporcionalna volilna pravica, liberalnejši zakon o tisku, zborovanju in združevanju itd.) in v širšem državnem oziru v zahtevi po ureditvi države na podlagi svobodnega sporazuma večine Slovencev, večine Hrvatov in večine Srbov.

To omogoča skušen nastop vseh onozicionalnih skupin. Potrebno je torej, da se posamezne skupine snidejo in dogovore za skupen naston.

Ne da bi posegali v bodoče sklepanje, pa lahko ugotovimo, da ni mogoče nobeno sodelovanje slovenske opozicije z JNS. Glede na razne poskuse in namere JNS je treba posebej povdariti: Kakršnaki naj bo politika sedanje vlade, z JNS ni sporazuma in ni sodelovanja.

Marsikaj kaže na to, da bo JNS v Sloveniji skušala vreči v občinski volilni boj geslo: **V boj proti klerikalizmu! JNS bo skušala vstvariti antiklerikalno fronto.** Na ta način bo skušala pridobiti nazaj pristaše, ki so jo zapustili, in pridobiti nove. Na ta način bo skušala naslonjena na svojo tako neslavno in tako neuspešno zgodovino pridobiti zopet vlogo druge najmočnejše skupine v Sloveniji.

Toda slovensko ljudstvo nima nobenega interesa na umetnem oživljjanju starega nasprotja med klerikalci in liberalci. Slovensko ljudstvo ima interes na boju za svoje pravice, za svojo svobodo. Zato slovenska opozicija ne more iti v občinske volitve skupaj z JNS. V boju za pravice in svobode je nemogoče sodelovanje z ljudmi, ki so poteptali vse pravice in odvzeli vse svobode. Tudi prepad občinske avtonomije imajo oni na vesti.

Nobene nejasnosti in nobenega beganja torej ne sme biti v vprašanju razmerja slovenske opozicije do JNS. Nikdar in nikoli z JNS ali konkretno, nikdar in nikoli ne smejo na listi slovenske opozicije biti eksponenti JNS in ljudje, ki so se okoristili z njeno strahovlado.

Za dvig našega šolstva!

(Dopis iz Celja)

Z veseljem sem čital uvodno sporočilo uredništva, da so se vse kmečko - delavske demokratične skupine združile in da bo odslej izhajal en sam list. Le po skupnosti vsega ljudstva bomo prišli do demokratizacije vsega življenja.

Opozoriti hočem na to, da se beseda „delavec“ ne sme preozko pojmovati. Delavci niso samo oni, ki služijo svoj kruh z rokami, nego tudi oni, ki ga služijo s svojim umom. Med te štejemo tudi učitelje in profesorje. Ročni kot duševni delavec živita od tega, da prodajata svoje delo, eden telesno, drugi duševno. Oba živita v enakih gospodarskih odnosih.

Oglejmo si primer umskih delavcev, — učiteljev. Marsikdo jim zavida, ker pozna le navidezne dobre tega stanu. Toda kako je v resnici? Pred tremi meseci je bilo reduciranih v Sloveniji 183 učiteljskih moči. Pred redukcijo so dobivali iz „bednostnega fonda“ mesečno 400 dinarjev. Kako se da s tako plačo živeti, to si lahko predstavljamo. Nekateri prejemajo 600 dinarjev mesečno, a oni, ki so državni nastavljeni 850 dinarjev. To so seveda novinci. Vsi brezposelnih učiteljskih moči v vsej državi je preko 2500. Marsikateri praznujejo že nekaj let. Od teh brezposelnih odpade na Slovenijo krog 800. **Ti brezposelni učitelji izhaja-jo iz vrst mladih ljudi, delavcev, kočarjev, poduradnikov in malih obrtnikov, zato je z njihovo brez- poselnostjo predvsem prizadeto delovno ljudstvo.**

Za vse narodne (po naše: ljudske) šole so enaki predpisi in vendar vlada med njimi velika razlika. V mestih sedi krog 20 učencev v svojem velikem, zračnem in svetlem šolskem razredu, na deželi v siromašnih kmečkih občinah pa je v malih in temnih sobah nabasih po 100 in često še več učencev, tako da jim radi slabega zraka slabo prihaja. Polno je še tega! To so jasni dokazi, da je vsako šolsko vprašanje v tesni povezanosti s splošnim socialnim vprašanjem.

Celotna ljudska šola danes ni takšna, kot bi morala biti, vendar bi bilo napačno in pogrešno, če bi krivdo metali na učiteljstvo. Učitelj je nedolžen! On je le tisti, ki pod skrbnim nadzorstvom in po naredbah predpostavljenih dan za dnevom navija učenca, ki je podoben avtomatu — gramofonu. Učitelj ni samo delavec, on je često podoben sužnju, ker je v popolni materialni in moralni odvisnosti. Zato naj ljudstvo ne obsoja učiteljev, naj ne gleda v njih svojih nasprotnikov, temveč naj poizkuša iste interese, kot ostalo ljudstvo. Koristi šole in učiteljstva so koristi vsega ljudstva, zato pokažimo več zanimanja za prosvetna in šolska vprašanja in s široko socijalno akcijo podprimo boj za razvoj in dvig ljudskega šolstva. V prvi vrsti pa delajmo za skupnost vsega ljudstva, vseh ročnih, kmetijskih, obrtnih in umskih delavcev.

Državljanska vojna v Španiji

Dne 19. t. m. je izbruhnila v Spaniji vstaja. Visoki vojaški dobrojanstveniki so pobunili velik del armade, se oprli predvsem na legijo v Maroku, vojsko sestavljeno iz plačancev in deloma celo tujcev, in udarili na domovino.

Niso nam nova imena upornih generalov. Vodja vse vstaje, general Franco, je že prej koval zaroč proti ljudski republiki in je bil za kazen prestavljen in imenovan za guvernerja na Kanarijske otroke. General Goded, tudi eden voditeljev, je bil radi svojih prejšnjih spletk kazensko prestavljen za guvernerja na Balnearske otroke. Pač mila kazen, ki je omogočila starima zarotnikoma, da iz svojih garnizij napravita gnezdo novih zarot. Eden sinov zločestega diktatorja Prima de Rivere je bil res zaprt; drugi pa je do zadnjega bil visok uradnik v finančnem ministrstvu. In v tej zaroti je v prvih vrstah. Vsa uprava v Maroku je bila v fašističnih rokah. In v Maroku se je upor začel.

Zakaj so se spuntali ti generali in drugi odličniki, ki jim je ljudska republika ponovno prizanesla? Vsi ti generali in drugi odličniki, za katerimi je stal finančnik Julian March s svojimi milijoni in temni Gil Robles in najbrže tuji fašizmi, so hoteli zlomiti zakonito vlado ljudske fronte, vlado, ki si jo je izbralo špansko ljudstvo na zadnjih volitvah.

In kaj hoče španska ljudska fronta takega, da imajo ti kavalirji za svojo pravico, da zanesajo ogenj in meč v svojo domovino? Španska ljudska fronta hoče popraviti krivice, ki sta jih prizadeli dve leti reakcionarnega režima Gila Roblesa, izpolniti tolkokrat ogoljufana pričakovanja španskih kmetov in jim razdeliti zemljo, olajšati delovne pogoje delavcem, omogočiti, da narod razpolaga s premoženjem Narodne banke itd. Izrecno in ponovno je izjavila španska ljudska fronta, da njen namen ni izpreminjati družbeni red. Španska ljudska fronta tudi dejanski ni izpreminjala obstoječega družbenega redu. Njen namen je samo, da dá in zavaruje tiste pravice, ki bodo ljudstvu omogočile, da bo tudi ono deležno domovine, svoje države. Da ne bo več zvezano z zemljo samo s potom svojega obraza temveč tudi z uživanjem njenih plodov, kakor po drugi strani, da jim domovi ne bodo samo ležišča za trudno spanje po celodnevnom garanju temveč središča družinskega življenja. Da bo moglo, z eno besedo, tudi ljubiti in ne samo poslušati.

Španska ljudska fronta hoče resnično demokracijo. Toda ravno demokracije nočajo fašisti. Pobutili so se zato, da stro demokracijo.

Ves svet je prisluhnil, ko so planila prva poročila. Na prvi mah je bilo jasno, da je upor izredno resen in nevaren. Uporniki so imeli na svoji strani velik del armade, torej vse izglede na uspeh v današnjih časih. Imeli so na svoji strani tujsko legijo, ki živi samo vojskovanjem. Imeli so ogromna sredstva, ki so jih dali na razpolago reakcionarni finančniki. In res so v kratkem času zasedli

cele pokrajine. Madrid, glavno mesto, je bil samo še otoček sredi uporniških armad.

Toda zgodil se je čudež. Armade francoske revolucije so bose, razcapane, slabo oborožene in neizkušene pognale tujce in izdajalske vodje. Prav tako so sedaj španski delavci in kmetje, katere je v naglici oborožila vlada, zomili fašiste in jih pognali. Vlada je odstavila uporne častnike in izročila poveljstvo nad armado podčastnikom. Kmetje puntarjem niso hoteli dajati nobene prehrane.

Niso še končani boji, vendar se zdi zmaga ljudske fronte popolnoma zagotovljena.

Ves svet je spremljal španske dogodke z veliko pozornostjo. Ves svet je čutil, da se dogaja v Španiji nekaj, kar se vseh tiče. In ves svet se je razdelil v dva tabora. Na eni strani demokracija, na drugi reakcija. In vsa svetovna reakcija je pridno vihtela svoje drugo orožje — laž. Prvo orožje, nasilje, so izvajali njeni španski bratci, španski fašisti. Svetovna reakcija pa je lagala, lagala, lagala. **Prva in glavna laž je bila, da so se uprli „dobri španski patrioti“ proti „mednarodnemu in breznašnemu boljševizmu“.** Reakcija je hotela prikazati boj španskih fašistov kot boj za večne vrednote španskega naroda. Seveda ni povedala, da so za njo „večne vrednote španskega naroda“ — špansko veleposestvo, izrabljanje delavstva in zaostalost ljudstva. Samo sem in tja je pokukalo na dan sramežljivo priznanje, da se španski fašisti niso brigali za socialna vprašanja. Toliko več pa je bilo govorjenja o evropski civilizaciji na sploh in o španski domovini. Kakor da bi poznali svojo domovino ljudje, ki so vse življenje prebili v mednarodnih letoviščih in tam zapravljali rento, stisnjeno iz španskih kmetov!

Ta laž o patriotizmu upornikov je potem dobila tisoč obrazov. Znana je kampanja o zažiganju cerkva, češ v program ljudske fronte spada tudi preganjanje vere. Toda noben gorečnej reakcije si ne upa povedati vse resnice, si ne upa raziskati, koliko so ti požig delo anarhistov, katerim omogoča njihova zlodela neokusno in zločinsko izrabljanje vere v fašistične namene. In kdo bo našel vsa druga grozodejstva, ki jih reakcija podstika španskemu ljudstvu?

Kako postopa svetovna reakcija, nam najbolje kaže naslednji primer. Pariški list „Le Petit Parisien“, ki se je svoj čas proslavil z mistifikacijo o Beli Kunu, je prinesel tole vest: **„Moštvo križarke Jaime I je ostalo zvesto vladi. Polastilo se je kapitana in fašističnih oficirjev ter vprašalo vlado, kaj naj storiti z ujetniki. Vlada je odgovorila: „Vrzite njihova trupla čez krov!“** Vsakdo ki jebral to vest, je moral biti prepričan, da vlada ljudske fronte v svojem barbarstvu ukazuje ujetnike enostavno pobiti. Kaj pa je bila resnica? **Moštvo križarke Jaime I je res ostalo zvesto vladi, toda za ladjo se je moralno hudo boriti. V tem boju sta padla dva oficirja. Moštvo je to sporočilo vladi in jo**

vprašalo, kaj naj naredi s trupli mrtvih oficirjev. Na to vprašanje je vlada odgovorila: „Potopite njihova trupla ob spoštivi slovesnosti.“ „Le Petit Parisien“ torej ni okleval napraviti iz ljudi, ki se zavedajo dolžnega spoštovanja pred padlim nasprotnikom, zverine v človeški podobi.

Prinesli smo ta primer v celoti, ker z živo lučjo osvetljuje sredstva, ki jih rabi svetovna reakcija. Njeno edino orožje sta nasilje in laž. In mi se veselimo zmage španske ljudske fronte, ker, v kolikor ima pomen za ostali svet, pomenja zmago pravice in resnice. Predvsem resnice.

Dr. Joža Vilfan.

Kako se godi tujim kapitalistom pri nas

»Trgovski list« z dne 25. junija t. l. prinaša naslednji članek posnet po belgrajskem »Privrednem glasniku«.

„Na zboru upnikov tvornice špirita „Všetačka“, d. d. je njen lastnik Bernar Farkas ponudil 10% dolžne vsote, ki jo plača v 18 mesecih. 20 upnikov s terjatvami v višini 9,031.000 Din je ta predlog sprejelo. Proti pa je bilo 10 upnikov s terjatvami v višini 2,078.000 dinarjev. Na zbor upnikov pa ni prišlo 6 upnikov, ki so imeli terjatev za 515.000 Din. Belgrajsko trgovinsko sodišče je potrdilo predlog o prisilni poravnavi, ker je bila dosežena kvota in ker je bilo tudi zadostno število glasov za poravnavo. Ta-ko bo dolžnik Farkas z 1,162.000 zbrisal dolg v višini 11,624.000 Din. Nič manj ko 10.5 milijona Din bodo morali upniki odpisati, da dobi Bernar Farkas nazaj svoje trgovsko ime. Tvornico in zemljišče v obsegu 48.000 m² pa obremenjuje poleg tega še intabulacije: Hipotekarne banke trgovskega fonda v višini 4.3 milijona, Anglo-Češkoslovaške banke in Praške kreditne banke za 2.7 milijona Din. Davčni dolg znaša 512.000 Din, delavcem dolguje Farkas še 80.000 Din, nadalje dolguje na redni trošarini 1.300.000 Din in na trošarinski taksi (zaradi tihotapljenja) 8 milijonov Din. Po zakonu o prisilni poravnavi in konkurznem postopku se dolžnik oprošča kazni ter je torej dobil Farkas premoženje v upravljanje. Ko je pred tremi leti tvornica prenehala plačevati in je bilo odkrito tihotapljenje s špiritom, je Farkas pobegnil v Budapešto, kjer mu je vodila žena veliko željezarno in kjer ima luksuzno vilu v najbolj elegantnem delu mesta. Iz Budapešte se je vrnil pred nekoliko mesecih in tedaj je obležal mesec dni v preiskovalnem zaporu, iz katerega pa je bil izpuščen, ker ni bilo vzrokov, da bi ga držali v zaporu. Sedaj bo Bernar Farkas nadaljeval s proizvajanjem špirita, ker je njegovi tvornici dodeljeno 40 vagonov na leto.

Tako se godi torej gospodu Bernarju Farkasu v Jugoslaviji. Takih Farkasov imamo v Jugoslaviji vse polno, ki govore najrazličnejše jezike, nemški, angleški, francoski in ne vemo še kakšne. Različni Borski rudniki, rudniki v Trepči itd., ropajo bogastvo naše zemlje — koristi imamo mi take, da so enake ničli! Bolje bi bilo, da bi naše rudno bogastvo ležalo nedotaknjeno v zemlji, kadar da ga izkoriscijo tujci! Zato ne bi bila odveč revizija vseh koncesij v naši državi ter preglej raznih »slamnatih mož«, za katerimi se skrivajo tujci.

Gospodarski vestnik

Gibanje „Gospodarske Sloge“

V ljubljanski okolini:

Kmetje iz Ljubljane in ljubljanske okolice smo začeli živahno delati za dvig cene našim pridelkom in živini. Takoj, ko smo ustanovili slovensko „Slogo“, smo začeli z organizacijo živinskih sejmov. V sejmski odbor, ki naj vso to akcijo vodi, so vstopili sami kmetje in posrečilo se nam je, da smo skoro tri mesece precej uspešno vplivali na cene, ki so se začele počasi dvigati, in prihranili smo marsikak tisočak, ki bi sicer romal v nenasitne žepe prekupcev in meštarjev. K sodelovanju smo povabili tudi somišljenike te danje vladne stranke, ker smo pravilno presojali položaj in se zavedali, da bo le združen kmet kaj dosegel. Toda nismo uspeli, ker so nam odgovorili, da je nji hova organizacija tako močna, da bo tudi na sejmih vse sama opravila, tako kakor v politiki. Naravna posledica tega odklonilnega stališča je bila, da je pošteno zamisljena akcija sejmskega odbora nekako zaspala in da sedaj zaradi naše neenotnosti in razcepljenosti ne dosežemo tega, kar bi prav lahko, če bi enotno nastopali. Danes plačujejo mesarji in prekupci kmetom živino zonet po cenah, ki jih sami določajo. To je žalostno tembolj, ker smo povabili k sodelovanju vodstvo „Kmečke zvez“ in je torej njena zasluga, da je vsa stvar zastala na mrtvi točki. Kmetje, sodite sami, če je tako ravnanje za kmeta koristno ali ni!

Želja „Sloge“ je bila in je še danes, da nastopamo kmetje v naših gospodarskih zadevščinah združeni, brez ozirov na politično razcepljenost, ker le tako bomo mogli doseči, kar hočemo: gospodarsko osamosvojitev od vseh izkoriščevalcev. Zato je dolžnost vseh kmetov, da se oklenejo naše zadruge in jo podpro v njenih plemenitih prizadevanjih. Pojdite na delo vsi, ki ste spoznali potrebo močne kmečko-delavske gospodarske organizacije in odpirajte oči tistim, ki zaradi strankarske zaslenjenosti odklanjajo naše gibanje, ki jim more le koristiti.

Iz novomeškega okraja:

Sicer malo pozno, toda vendar smo tudi mi začeli organizirati kmečko-delavsko ljudstvo za odločen odpor proti vsem tistim, ki hočejo živeti na račun kmečkih in delavskih žuljev. Nedavno je bil pri nas zastopnik zadruge „Sloga“, ki nam je raztolmačil pomen in namene te prekoristne ustanove. Sklenili smo, da gremo s podvojeno silo na delo, da bomo čim prej dohiteli sosedje Belokranjce, ki so že v lepem številu organizirani v „Slogi“. Mi se ne strašimo ne truda ne žrtev, saj gre za biti ali ne biti. Zato delamo bolj tiho, toda od moža do moža in uspehi ne bodo izostali. Zavedamo se, da je gospodarska osamosvojitev slovenskega delovnega ljudstva prvi pogoj politične zavednosti, katere nam Slovencem še prav posebno manjka.

Iz Prekmurja:

Na podlagi doseženega sporazuma med severo-vzhodnimi okraji Slovenije, se je tudi v Prekmurju začelo živahno delati na gospodarskem polju. Mislimo, da ni oveč, če rečemo, da bo tudi Prekmurje sledilo ostalim delom naše Slovenije v tej smeri, da bo vse prekmursko ljudstvo kot en mož pristopilo v prepotrebno gospodarsko zadrugo „Slogo“, ki je edina tako zamisljena, da bo ljudstvu pomagala iz sedanjega težkega gospodarskega stanja. Ne samo kmet in delavec, tudi drugi delovni stanovi se nam morajo pridružiti, ker bodo imeli vsi koristi od tega, če se kmečko-delovno ljudstvo gospodarsko osamosvoji.

Prekmurci se v polni meri zavedamo velikega pomena „Sloge“ in smo komaj čakali, da se začne z vpisovanjem in podrobnim delom. Izmed vseh delov Slovenije je Prekmurje pravzaprav najbolj potrebno take gospodarske organizacije. Rešiti bo treba še mnogo važnih vprašanj, da popravimo vse gospodarske krivice, ki jih danes trpi kmet, pa tudi delavec, posebno sezonski, ki je na milost in nemilost izročen izkoriščevalnim kapitalistom. Vse to pa bomo mogli izvršiti le tedaj, če bomo imeli močno organizacijo, v kateri bosta kmet in delavec skupno in složno nastopala. Posebno pozornost bo morala „Sloga“ posvetiti raznim trgovcem, ki danes žive od izkoriščanja ljudstva. Ne mislim pri tem le nekršenih trgovcev, ampak tudi tiste kršcene sebičneže, ki se v javnosti bahajo kot nekakšni ljudski dobrotniki, medtem ko porabijo vsako najmanjšo priložnost, da do kosti oderejo ubogega kmeta in delavca. Take ljudi bo morala „Sloga“ izločiti iz našega gospodarskega življenja in postaviti tje, kamor spadajo.

Prvo pa je organizacija. In dokler ta ni izvedena po vseh okrajih Slovenije, ne moremo imeti polnega uspeha. Zato kmetje in delavci ter ostali delovni stanovi, ki živite od dela svojih rok in glave, vpisujte se v „Slogo“ in pomagajte si sami, ker je edino v samopomoči gospodarska rešitev delovnega ljudstva.

B., Murska Sobota.

Z Jesenic.

nam sporočajo, da je tudi med tamšnjim delavstvom veliko zanimanje za zadrugo „Slogo“. Delavci že razmišljajo o tem, kako bodo neposredno od kmetov kupovali življenske potrebščine. Prav tako je delavstvo iz Hrastnika in Trbovelj izrazilo enako željo. V najkrajšem času se bodo vršili informativni sestanki, na katerih se bodo pretresala vsa ta vprašanja. Razveseljiva poročila dobivamo tudi iz brežiškega in krškega okraja. To je znamenje, da prihaja ljudstvo do pravega sognanjanja. Res je sicer, da se v Sloveniji gibanje zadruge „Sloga“ ni moglo takoj naglo razmahniti kakor na Hrvatskem, toda, če je šlo doslej bolj počasi, pojde pa odslej hitreje in trdno bo držalo.

Jesenice.

„Na Jesenicah in Javorniku je zapošlenih nekaj nad 300 stavbincev, ki delajo v pretežni večini pri firmi „Slograd“ na raznih stavbenih delih v kompleksu Kranjske Industrijske Družbe (KID). Glavna dela so: gradnja opekarne, škarpe, stanovanjske hiše in centrale v Zasipu. Vsem delavcem je odpovedano, češ, da KID ne more več nalagati investicije v negotovost, ko postaja konkurenca Zenice od dne do dne očividnejša. Dela še niso niti na pol dokončana, razen centrale Zasip. Delavstvo se ne nahaja v stavki, ampak le v mezdnom gibanju. Pravi vzrok odpovedi je, da se delavstvo nahaja v mezdnom gibanju. Vprašanje konkurence Zenice ni vprašanje zadnjega tedna, ko je bilo delavstvu odpovedano, ampak je bilo to vprašanje ravno tako aktuelno, ko so bila ta dela začeta. Jasno je torej, da je pri tej odpovedi v ozadju prikrit gospodarsko-politični interes KID in s tem v zvezi stavbene tvrdke „Slograd“.

Tudi ni res, da so delavci tvrdke „Slograd“ deležni že dve leti istih plač, kakršne so sedaj dosegli njihovi tovariši, zaposleni pri drugih delih, z ljubljanskim sporazumom. Res je, da je stavbinsko delavstvo na Jesenicah v tork, dne 30. p. m. na svojem javnem zborovanju zahtevalo in sklenilo, da zahteva po podzvezi Gradbenih delavcev Jugoslavije, da se ljubljanski sporazum raztegne tudi na tukajšnje stavbine. Ker so Jesenice in okolica kot najoddaljenejši

kot in industrijski ter letoviščarski kraj eden najdražjih krajev v državi, z najdražjimi življenskimi potrebščinami in stanovanjem, je to delavstvo upravičeno zahtevalo, da se te razmere upoštevajo v polni meri in se tukaj uveljavijo sorazmerno višje mezde, kakor pa predvideva ljubljanski sporazum.

Sedanje mezde se gibljejo od 2.75 do 3 Din na uro za pomožne delavce, 4.50 do 5 Din za zidarje in profesioniste. Vendar so bile te mezde dosežene šele po ljubljanski stavki in so prej imeli pomožni delavci komaj 2.50 Din, torej 0.50 Din manj kot to določa ljubljanski sporazum.

Gornji dopis smo poslali „Jutru“ v izpopolnilo in popravo k njegovemu početu od 3. t. m. Iz neznanega razloga pa „Jutro“ tega našega dopisa ni priobčilo. Kdo ima interes na tem, da javnost ni obveščena? Jeseničani.

Sporočilo!

Občni zbor zadruge „Delavski dom“ r. z. z o. z. v Mostah pri Ljubljani se bo vršil dne 14. VIII. 1936, ob peti uri zvečer v gostilni Lasan, Pokopališka ulica. V primeru premajhne udeležbe se bo občni zbor vršil eno uro pozneje pri vsaki udeležbi. — Dnevni red: Poročilo načelstva. Poročilo nadzorstva. Volitev novega odbora Razno.

Zadružni odbor.

Ijavi. Zakon določa, da lahko poljedlec, ki je prodal svoje poljedelske proizvode pred žetvijo, razveljavlji dogovor, če ga še ni izpolnil. V tem slučaju je dolžan vrniti kupcu vsoto, katero je prejel bodisi na račun are, bodisi na račun kupne cene in mu mora plačati za čas od dneva prejema do dneva povračila 10% obresti na leto. Ne smatra se kot prodaja „na zeleno“ prodaja zrelih proizvodov vinogradov ali sadovnjakov.

Podaljšanje roka za plačevanje zemljarine do 15. septembra.

Zemljarin je davek, ki zahteva od kmeta veliko vsoto denarja naenkrat in neoziraje se na to, ali bo kmet na tisti zemlji kaj pridelal ali ne. Polovic zemljarine mora biti plačane do 15. avgusta. To je čas, ko je pšenica na trgu najcenejša. Kmet mora priti do denarja. Zato ponuja na prodaj kar samo ima. Kupei izrabljajo kmetovo stisko in njegovo bojazen pred eksekutorjem. Pozneje, ko kmet proda, se cena dvigne. Da se ne bi letos s pšenico spet enako godilo, je Gospodarska Sloga začela akcijo za podaljšanje plačilnega roka za zemljarino vsaj do 15. sept. Do takrat se prilike navadno vsaj malo izboljšajo in se tako omeji prevelik naval kmečke pšenice na trg že začetkom avgusta, ko so že itak mnogi kmetje iz drugih vzrokov prisiljeni prodajati. Slovenski kmetje morajo to akcijo podpreti.

Zaupnike „Sloge“ pozivamo, da nam redno poročajo, kako napreduje organizacija zadruge v njihovem kraju, da pripravijo informativne sestanke zadrugarjev, na katere pride po potrebi tudi zastopnik načelstva, in da nam sporočete tudi, kdo ovira delovanje.

Delavski vestnik

Kongres železničarjev in brodarjev

Vršil se je v dneh 10., 11. in 12. julija t. l. Nas ne zanima slavnostni del kongresa toliko kot ugotovitev kongresa na predkonferencah in pa stvari, ki so iznesene v resolucijah posameznih odsekov.

Iz resolucij in poročil vidimo, da se je položaj železničarjev poslabšal posebno po letu 1927. Posebno velja to za nižje osobe in delavstvo v kurilnicah in na progah. Dne 1. IV. 1927 so bile plače znižane za skoro 10—15%. Isto leto se je začelo na progovnih sekcijskem praznovanje (po deset dni, kar je pomenilo ponovno znižanje plač za 40%). Ukinila so se napredovanja, v delavnicih so začeli zniževati premije in akordne postavke. S pravilnikom, ki je bil izdan 1. julija 1930 se omejuje stalnost, podaljšuje se službena doba za dosego penzije, uvajajo se veliki naknadni prispevki za penzijski fond, ukinja se sistem delavskih svobodno izvoljenih zaupnikov po zakonu o zaščiti delavcev in pušča se nerešeno vprašanje delovne obleke. Samo naknadni prispevki za penzijski fond pomenijo redukcijo prejemkov za 10%. Uvedba gurnika ob sobotah v delavnicih — omeni svet znižanje osnovnih prejemkov za 5%. Od 1. oktobra 1931 do 1. aprila 1932 je bila izvršena zopetna redukcija plač v iznosu do 10%. Pravilnik izdan 1. 1933., zmanjšuje prispevke za penzijski fond, a zmanjšuje tudi penzijo. Novi pravilnik je uvedel sicer zopet zaupniški sistem, a do danes volitve še niso bile razpisane! Upokojencem se je odvzela pravica do neomejene režijske vožnje. Iz vsega tega je razvidno, da delavci v delavnicih, kurilnicah in na progi težko preživljajo svoje družine.

Stavka v Domžalah

Nekaj let po vojni so tovarne za slaminke lepo uspevale. V njih je bilo zaposlenih par tisoč delavcev. Poleg njih pa je imelo delo še mnogo družin, ki so delale za tovarne kar doma. Potem pa je prišel udarc. Tovarna za tovarno je zapirala vrata. Rok, ki so iskale zaposlitve, je bilo vedno več in zato je bila delavna sila vedno cenejša. Mesto tovarni za slaminke so rascela nova podjetja, ki so izkorisčala poceni delovno silo.

Med novimi podjetji se je ustavnila ob Mlinščici, ki je en rokav Bistrici, tovarna, ki si je nadela ime „Bistra“. Mnogo je bilo gospodarjev v tej tovarni in vsak je izdelaval v njej drug predmet. Prvotno je bil to mlin, pozneje so izdelovali tu železne predmete, ključavnice in podobno, potem so jo spremenili v obrat za pobakrenje in posrebrejanje kovinskih stvari, končno se je spremenila v tovarno barv. Kljub vsem spremembam in čeprav je sedaj lastnik tovarne znani industrialec Franc Medič iz Ljubljane, se je ohranilo med ljudmi ime „Bistra“.

Leto 1934. je tovarnar Medič preuredil staro poslopje tako, da je poleg tovarne za barve ustavil še tovarno za škrob. V pone-

Najvažnejša resolucija, ki je bila sprejeta na kongresu, je ona delavskega odseka, ki se glasi:

Ob priliki VIII. kongresa jug. nac. žel. in brodarjev, ki se je vršil v Ljubljani 12. julija 1936, so delavski delegati na svoji konferenci v Ljubljani 10. julija 1936 sprejeli po vsestranski diskusiji sledeče sklepe in zahtevajo:

1. Da se vse pomožno osobe prevede po zakonu o državnem prometnem objektu, to je, da se izvrši normalizacija mest, potrebnih za redno vršenje prometne službe na postajah, v kurilnicah, delavnicih in sekcijskem za vzdrževanje proge in sicer:

a) Kvalificirani delavci za zvaničnika I. kategorije;

b) polkvalificirani delavci za zvaničnika II. kategorije;

c) navadni ročni delavci za služitelje.

2. Dokler pa se ne izpolni zahteva pod točko 1. te resolucije, prosimo vse merodajne činitelje, da dajo potrebna naročila vsem šefu edinic, da zvedejo delavski pravilnik z dne 11. V. 1933 in da se strogo drže sledečega:

a) da se dajo po členu 40 tega pravilnika povečane dnevnice 50% kvalificiranim delavcem;

b) polkvalificiranim 40%;

c) navadnim ročnim delavcem 30%;

d) da se prometno osobe, ki je bilo do 1. julija 1930 na delu pri državnih prometnih ustanovah, — sprejme v delavski penzijski fond, brez ozira na število let in na starost;

d) da se za reševanje delavskih vprašanj pokličejo delavski predstavniki te strokovne zveze (UJNZ in B).

deljek (20. t. m.) je začelo delavstvo škrobarne in barvarne stavkati. Kdor ne pozna razmer, kakršne so v teh obratih, ne more razumeti, zakaj delavci stavkajo; zato bomo skušali opisati samo v glavnem, kako se dela v tovarni z levim priimkom „Bistra“.

Barvara je samo preurejen mlin. Zato prostori niso taki, kakršni bi morali biti, če bi bila tovarna že prvotno namenjena za izdelovanje suhih barv. V tem oddelku se meljejo razne zemlje, ki jih je treba najprej posušiti na soncu. Posušene zemlje se združijo grobo na „slajdrih“, potem se zmeljejo na mlinskih kamnih, od tod gredo na „zihter“, kjer se loči droben prah od bolj grobega, ki se potem še enkrat zmelje. Na „koler-gangih“ se različno barvane zemlje mešajo v raznobarvne zmesi. Pri vsem tem delu nastajajo ogromne množine prahu. Ker je večina cevi, po katerih teče material iz stroja v stroj, leseni, nastajajo razpoke, skozi katere uhaja prah v delovni prostor. Večji del prostora zavzemajo aparati, ki smo jih imenovali zgoraj. Zato ni prostor samo poln drobnega prahu, ki maši nos, usta, oči in se zajeda v obleko, temveč

je tudi teman. Tako je delo težavo zaradi teme, ki vlada v teh prostorih, in zaradi prahu; pa tudi samo na sebi je delo zelo težko, ker je treba prevažati težko nałożene vozičke in prenašati težke vreče in sode. Ventilacije ni skorobene.

Delo v škrobarni je lepše, ni pa nič manj težavno. V pritličju, kjer se krompir pere, drobi, zdrobljen krompir preceja skoz sita in končno v kadeh vseda škrob, se uporablja pri delu velike množine vode. Zrak je prenasičen s parami in pri vsakem delu se delavec zmoči skoro do kože. Vsak delavec bi rabil vsaj gumijaste škorje, če ne že nepremočljivo delovno obleko. V prvem nadstropju pa je sušilnica za škrob in tu vlada velika vročina. Iz tega prostora mora delavec hoditi k mlinu, da odstavlja polne vreče in da odtehta v vsako vrečo 100 kg škroba. Mlin pa stoji v hladnem prostoru in tako je treba hoditi iz vročine v hlad ter nazaj. Najnevarnejše je delo v žveplarni, kjer se proizvaja iz žvepla, ki gori v peči, silno strupen plin, iz katerega se dela kislina za beljenje škroba. Cevi in sodi, v katerih se ta plin nahaja, večinoma puščajo in plin duši delavca, ker mu razjeda pljuča. Ena tak način vodi na prostoto in se je popreje čutil strupeni plin tudi na dvorišču; sedaj pa je cev podaljšana in tako tišči plin še z večjo silo nazaj v žveplarno in prihaja od tu tudi v ostale prostore.

Do letos ni bilo za delavce ne kopalnice, ne prostora, kjer bi lahko v miru in v čistem prostoru povzeli svoje revne malice. Gardebo so iz grobih desk izdelane omarice, ki jim je zadnja stran kar goli zid in se ne dajo niti zapreti.

Ker so delavci spoznali, da vsak sam zase ne more ničesar doseči, so se lansko leto organizirali v strokovni zvezi. Uvideli so, da se da le s skupnim nastopom vsaj nekaj doseči in izboljšati položaj, v katerem so. Letos so sestavili kolektivno pogodbo, v kateri zahteva izboljšanje delovnih pogojev in —ovišanje, oziroma pismeno zagotovitev dosedanjih mez, da bi ne bili izročeni ponolni samovoljni tovarnarji. V sredo (15. t. m.) je tovarnar Medič že pristal na to pogodbo, le s podpisom je še okleval. V petek (17. t. m.) pa je zbral vse delavce na dvorišče tovarne in jim v ganljivem govoru pripovedoval pravljico, da ga je na poti iz Domžal v Ljubljano ustavil neki znanec in ga vprašal, ali vé, da v „Bistri“ delavci stavkajo. Ko mu je tovarnar Medič odgovoril, da mu o tem ni nič znanega, mu je baje dobr znanec dejal, da bodo pač stavkali delavci v „Bistri“, če še ne stavkajo. Tovarnar Medič je oznanil sedaj svojim dragim prijateljem, kot imenuje delavce, naj se ne kregajo s kruhom, da pri njem ni mesta za onega, ki bo sam odložil kelo, lonato, kladivo, kramp, da je sam gospodar na svoji zemlji, da prizna samo eno oblast nad seboj — Boža oča, da on ne bo popustil in da lahko čaka, ker je pripravljen. Nato se je vsedel na avto in odneljal. Namesto podpisa kolektivne pogodbe so dobili „dragi prijatelji“ pravo vojno napoved.

Naslednji ponedeljek se je začela stavka, ki so se ji pridružili

vsi delavci brez izjeme. Sicer je podjetje že poskušalo dovesti stavkokaze z izgovorom, da so to zidarji, ki delajo v imenu nekega domžalskega zidarja, toda delavci so ta napad odbili, ker so se spomnili, da je prav to podjetje potrdilo ob prilik velike stavke stavbinskih delavcev, da njihovi zidarji ne zidajo v imenu onega zidarja mojstra, temveč v imenu podjetja Medič in je s tem hotelo preprečiti stavko zidarjev v tovarni „Bistri“. Kljub vsem težavam upa 40 delavcev v tovarni Medič, da si bodo priborili pravico do organizacije in uživali vse njene koristi, ker pričakujejo, da jih bo podprlo vse zavedno delavstvo v kamniškem okraju, ki je že pokazalo svojo vztrajnost in odpornost v boju proti izkriščanju, in tudi vse ostalo prebivalstvo, ki je na ta ali oni način navezano na delavstvo. — rab.

Kmečka zaščita in mali obrtnik

V zvezi s člankom „Kako je s kmečkimi dolgov?“ objavljenim v „Stari pravdi“, smo prejeli več dopisov, med njimi tudi naslednjega.

Ker je zopet v ospredju zakon o zaščiti oz. razdolžitvi kmeta, si dovolimo tudi podeželski obrtniki t. j. kovači, kolarji, krojači, mali trgovci na vasi itd. izreči svoje mnenje.

Z dosedanjim zakonom je zaščiten v bistvu samo kmet. Nihče pa se ni spomnil malega obrtnika na vasi. Ta ni nič na boljšem od kmeta, saj je njegova usoda nezdružljivo zvezana s kmetovo usodo. Kmet si nabavlja svoje gospodarsko orodje pri obrtniku, druge potrebščine pa si nabavi v trgovini. Ko je začelo primanjkovati govorine in so vsled tega cene kmetijskim pridelkom naglo padale, se je kmet pač naravno zadolžil razen pri posojilnicah tudi pri obrtniku in trgovcu.

Mali obrtniki so po večini kmetijski sinovi. Vsaka družina ima več sinov, posestvo pa le eno, zato so primorani ostali, da se izučijo kakake obrti in si tako zagotove obstoj.

Tako je bilo do vojne. Po vojni so ti obrtniki prišli, kolikor jih je še ostalo, domov in so si začeli graditi novo življenje. Vse je bilo zanemarjeno; poslopje, delavnica, orodje. Ali vse to je bilo silno drag. Pa kaj zato, saj je bilo denarja povsod dovolj. V zavesti, da se bo dolg s pridnim in vztrajnim delom že odplačal, se je kmet in obrtnik zadolžil.

Ko je prišla kriza, je bil kmet zaščiten, obrtnik pa ne samo, da ni bil zaščiten, ampak so mu zamrznele tudi terjatve, katere je imel pri kmetu.

In tako je prišel mali obrtnik na vasi v položaj, da je moral prispeti k zaščiti kmeta, dasi je sam v načelih slučajih siromašnejši od kmeta. Medtem je tudi obrtnik na vasi skorobolnoma propadla in boben poje svojo neiznosno pensem.

Svojo visoko konjunkturo pa imajo razni vojni in povojni dobičkarji, verižniki itd., saj kujujo posestva na sramotno nizkih cenah.

Ce kje, je tukaj pomoč zelo nujna.

J. G.

Po slovenski zemlji

Koroška.

Cenjeno uredništvo! Vaš list „Staro Pravdo“ sem tako vzljubil, da ga bom, čeravno zelo težko, naročil. Plačati ga hočem od 1. julija naprej, če mi pa enkrat ne bo mogoče več, vam bom pa pisemo sporočil.

Tudi pri nas je velika revščina in pomanjkanje med delovnim ljudstvom. Imam ženo, 3 otroke in staro mamico, za katero moramo skrbeti. Posedujem malo kajžico, dve kozi in 2 prašička. Delam kot drvar v grofovskih gozdih. Delo traja poleti kvečjemu 6 mesecev in še tedaj komaj zaslужimo 5 do 6 šilingov (45 do 54 din) na dan in se trudimo od zore do mraka.

Želim vsemu delovnemu ljudstvu v Sloveniji obilo uspeha v boju za demokracijo in svobodo, ker vaša zmaga bo tudi naša zmaga.

S svobodnim pozdravom

Korošec.

(Gornji dopis nam je poslal naročnik iz Roža. Nobena stvar nam ne bi pravila večjega veselja, kot te preproste vrstice, pozdrav s slovenske Koroške. „Vaša zmaga bo tudi naša zmaga“, piše naš koroški priatelj. Ali se vselej tega zavedamo? Kolikor let pozabimo, da v Avstriji in Italiji žive Slovenci! Op. ur.)

Ajdovec.

Podpora po nesreči. V vasi Brezova reber je imela JRZ le enega pristaša. Ko je zadnjic pobiila toča, je naš župnik razglasil, da morajo takoj vsi pristopiti v JRZ, da bo potem banovina dala podporo. Edini Jeruzaleme v vasi, Franc Pust, je hodič okrog in delal za JRZ. Ker so ljudje mislili, da banovina res ne sme dajati podpor tistim, ki niso v JRZ, so skoro vsi pristopili. Ko so pa bile volitve v krajevni odbor stranke, tistega Franca Pusta niso izvolili v odbor. Menita mu že niso nič hvaležni, ker jih je prignal v pravi hlev. Podpore oškodovani vaščani iz Brezove rebri še niso prejeli, pa želimo, da jo čimprej dobe, saj smo podpore še mi potrebeni, ki nam toča ni škode naredila, kaj šele oni, ki jim je ves pridelek v zemljo zbilj.

Prepričani smo, da bo šla banovina na roke vsem potrebnim ljudem, pa najsi bodo te ali one stranke, saj vsi davke plačujemo, kolikor le moremo.

Občinske volitve. — Pri nas bodo devetega avgusta volitve. Obe skupini: JRZ in slovenska ljudska fronta se pripravljata. JRZ ima velike težave pri se-

stavi kandidatne liste, čeravno se naš g. župnik zelo trudi zanjo. Nämamo nič proti g. župniku, saj smo vsi ene vere, mislimo pa, da vendar ne gre mešati cerkev v politiko. Če se že ne more ogreti za slovensko ljudsko fronto, pa naj dela vsaj za kako drugo ljudstvo koristno stvar. Tako bi bila pri nas „Gospodarska Sloga“ zelo potrebna. Ker je šel denar iz naših hranilnic ne vemo kam in je konec vsega tistega, kar je dr. Janez Krek s tako požrtvovanostjo ustvaril, bi bilo potrebno, da se s pomočjo „Sloge“ zopet dvigne zadružna zavest in pa zavest, da ne bo nič, če ne bomo skup stopili vsi kmetje, delavci in obrtniki. Tu je delokrog tudi za našo slovensko duhovščino, ki je bila v preteklosti vedno slovenska ter je bila z narodom in delovnim ljudstvom. Naša „Gospodarska lista“ za občinske volitve je res kmečko-delavska, ker so zastopani na njej tudi gozdnari delavci, ki jih je okrog 40 v naši občini. Na naši listi so sami pošteni ljudje, ki jim gre za blagor občanov, ne pa za to, da bi reševali čast in položaj kake stranke ali pa narodnih voditeljev, ki jih je narod že do grla sit.

S. J.

Šoštanj.

Gospodar je šel na sejem. — Gotovo poznate zgodo o gospodaru, ki je šel na sejem vole prodajat. Svojnemu hlapcu je pred odhodom obljudil, da mu bo na sejmu kupil nekaj za nagrado, ker mu je vole tako lepo zredil. Gospodar je na sejmu vole prodaj, se zamešal v družbo, na obljuhu hlapcu je pa pozabil. Prišel je domov praznih rok. Ko je šel drugič se je zgodilo isto. Tudi v tretjič je ostal hlapec brez nagrade. Sedaj pa je hlapec sklenil: sam pojdem na sejm in bom terjal od gospodarja obljudljeno plačilo.

Ali niso tudi nam razni gospodje obljubljali razne reči, ko so odhajali izvoljeni od ljudskih glasov, v parlament in druge ustanove? Pri zadnjih skupščinskih volitvah je neki kandidat dobesedno rekel: „Beseda poslanec ponemi nekoga poslati. Poslanec se mora vrniti z izpolnjenim naročilom.“ Ko je postal poslanec, je pozabil na te besede in se niti vrnil ni. Obljubljal je pomoč velenjskim rudarjem, šoštanjskemu delavstvu, kmetom je zagotavljal ugodnosti. Bogve, kje se je izgubil na sejmu, da ga ni nazaj?

Tudi naše občinske odbornike smo pošiljali v mestno posvetovalnico, da bi nas rešili neznotnih občinskih doklad. Dolg mestne občine gre v miljone.

Letne obresti znašajo nad 300.000 din! Pred leti je namreč občina zgradila vodovod. Prav! Toda prej je treba oskrbeti denarna sredstva. Mestni svet pa se je zadovoljil z obljudami oblasti. Obljube in denar sta dve reči! Občinski odbor očividno ne ve, zakaj je poslan v vodstvo občine. Kljub mnogoštevilnim vprašanjem šoštanjskega občinskega gospodarstva, se naši občinski očetje sezajajo samo — verjamete ali ne — enkrat do dvakrat na leto k sejam. Gospod župan želi mir. Ko so pri zadnjih občinskih volitvah sestavljali kandidatno listo JNS, je nosilec liste dr. Mayer, sedanji župan, dejal: „Jaz ljubim v občini mir.“ In zdaj je v občinski posvetovalnici blažen mir. Prahi pokriva mize. Nekdo je hudomušno povedal: „Naši občinski očetje so kimovci (septembri).“ Dolgo pa rastejo, občinske naprave so zanemarjene, nezaupanje v občinski svet raste.

Zakaj vse to? Najmočnejši šoštanjski podjetnik tovarnar Woschnagg ima občino v svojih rokah. Najmočnejši šoštanjski pridobitnik plača v primeri z ostalimi občani minimalne občinske doklade. Geslo občinskega odbora bi moralo biti: vzeti tam, kjer je. Pa ni tako. Woschnagg se je previdno vsezel v občino. Ob volitvah je njegovo delavstvo, ki tvori skoraj polovico šoštanjskih volilcev, še voljlo njegovo listo. Za župana je bil postavljen dr. Mayer, Woschnaggov pravni zastopnik. Poleg tega je med 16 odborniki še 6 njegovih nameščencev. Večina ostalih odbornikov pa je od njega poslovno odvisna (razni obrtniki, trgovci). Kakršna slika v tovarni, taka v občini. V tovarni: brezmejno izkorisčanje delovnih moči, nezadostne mezde, terroriziranje poštenih delavcev. V stanovanjih delavcev: jetika, pomanjkanje, obup. V občini: favoriziranje enega na škodo vseh občanov. Občani resno vprašamo sedanji odbor JNS: Kam vodite občinsko gospodarstvo šoštanjske občine? Kdo bo plačeval dolgove? Mar malo obrtnik, trgovec in posestnik, ki že komaj diha, saj ste mu naložili na rame 120% obč. doklade.

Mi občani pa smo sklenili, da odslei pojdemo sami na sejme, kjer se o nas odloča. Brez našega odločanja ne bo naše rešitve.

Ig.

Denarja manjka vsem. — Tako malo se oglašamo iz ižanskega kota, da se bo skoro kdo našel, ki nam bo očital, da se nam dobro godi. Pa ni tako. Pri nas so dobri posestniki, pa tudi obrtniki, poljski delavci in bajtarji. Danes smo pa v gospodarskem oziru vsi eno. Vze-

mimo n. pr. posestnike na eni strani in poljske delavce na drugi strani.

Dobri posestniki potrebujejo v poletnem času delavce, da ob pravem času opravijo kmečka dela. Plačati pa jih nimajo s čim, čeprav jim delavci delajo za majhen denar t. j. za borih 10 ali 15 Din na dan. Še teh malenkostnih mezd jim ne morejo izplačati, ker nimajo nobenih dohodkov.

V posebno težkem položaju pa so ravno poljski delavci. Zaslужek najde dva do tri mesece na leto. V teh mesecih dela 12 do 14 ur na dan. Na dan dobi toliko, da mu povprečno odpade na uro en dinar. Osem do devet mesecev na leto pa je brez dela. S čim naj potem preživlja sebe in svojo družino?

Delavec-trpin.

Tam dol' na Dolenjskem.

Razmere pri „Uni d. d.“. — Vsi, ki se Vam slabo godi, pridite na Dolenjsko. Tu so zdravje, sreča in zadovoljnost doma. Pa tudi cvička je dosti in... Sploh, kaj bi govoril, pridite, da vidite.

Kake 4 ure hoda iz Novega mesta je Radoha. Tam ima lesno podjetje „Una d. d. za industrijo drva“ svoj obrat. Za nas delavce je tu prav lepo poskrbljeno. Le poslušajte: Delamo na šiht in v akord. V akord dobimo pripravljanje hlodov in drv. Delamo pa dva ali štirje v partiji. Pri 14 do 16 urnem delu narediva dva do 5 m³ drv, često pa 4 do 4½ m³. Drva morava zložiti kot vžigalice in dodati v višino 30 cm presežka. Od 1 m³ imava 5 Din, torej zaslужiva oba 25 Din dnevno. Hrano in orodje si morava oskrbeti sama. Najina hrana je poparjena kružna moka. Pravimo, da so to žganci. Zabeliti pošteno si pač ne upaš, ker potem ne moreš izhajati. Sprememb v tej hrani ni. Spi se na tleh v gozdu; desko podpreš s polenom in spalnica je gotova. Nekoliko boljše je, ko pripravljamo hlide. Plača se po 6 Din od 1 m³. Pri tem delu smo zaposleni največ kmetski fantje in družinski očetje.

Delo na šiht je Burno. Priganaški sistem je na višku. Vedno ti trepeče pred očmi strahota, da boš vsled premajhne storilnosti odpuščen. Pri tem so naše plače največ 2 Din, a najmanj 1.50 Din na uro.

|Posebno poglavje je izplačevanje mezd. Gospod direktor naše plače samostojno znižuje, izplačila zavlačuje in izplačuje brez kakega računa. Stalno nam govorji, da dela podjetje z izgubo in da le iz usmiljenja do delavcev ne ustavi obrata.

Po gozdnem revirju je speljana ozkotirna železnica. Zato ima podjetje tudi

berači, svoji otrok ne morejo vzdrževati.

Več let sem o stvari premišljeval in tehtal predloge naših predlogodajalcev. Videl sem, da se v svojih računih na debelo motijo. Res je, da novorojen otrok lahko eno leto živi od materinega mleka, ne da bi potreboval druge hrane. Stroški za to prehrano znašajo največ dva šilinga, prav toliko so vredni ostanki, ki si jih izprosi beračica pri svojem zakonitem poslu. Jaz pa predlagam, da bi prav za otroke v starosti enega leta povzeli take korake, da bi pomagali hraniti in deloma oblačiti tisoče oseb, mesto, da padejo v brème staršem ali žurniji ali pa ostanejo lačni in goli do konca svojih dni. Še ena je velika prednost mojega predloga: preprečili bi splave in umore nezakonskih otrok, ki jih matere more, mislim, bolj radi

med sto kmeti ne najdeš enega, ki bi lahko kupil čevlje ali nogavice svojim otrokom, sebi mesa ali pa pil lahko kaj drugega kot kislo mleko in vodo.“ Posebno se je povečala beda, ko je Anglija odpravila uvozno carino na živilo. Tedaj so veleposestniki prenehali obdelovati zemljo in so jo izpremenili v pašnike, kjer so redili živilo za izvoz. Mesto cele vrste delavcev so potrebovali samo nekaj pastirjev. Leta 1740. je 400.000 oseb umrlo od lakote.

Sledče Swiftove vrste so krut zasimeh, narekovale pa so mu jih strašne razmire tistega časa.

*

Vsem, ki prihajajo v veliko mesto Dublin ali potujejo na kmete, se nudi žalostna slika: beračice, katere spremljajo trije, štirje ali šest razcapanih otrok, delajo na-

Skromen predlog

Vrste, ki jih prinašamo, je napisal angleški pisatelj Swift (rojen 1667 v Dublinu na Irskem). Najbolj znano Swiftovo delo je „Gulliverjevo potovanje“, v katerem kritizira tedanje družbo.

Proti koncu življenja se je Swift za stalno naselil na Irskem v Dublinu, svojem rojstnem kraju. Tam je napisal vrsto krajših del, v katerih je naslikal vse trpljenje zatirane Irske.

Irsko zemljo so irskim svobodnim kmetom ugrabili angleški veleposestniki, ki pa niso živelni na svojih posestvih. Posestva so bila v rokah upraviteljev, ki so bili pravi jastrebi.

Prej svobodni kmetje so bili sedaj kočarji, najemniki, dñinarji. Swift je leta 1729. o njih zapisal:

mesečne uslužbence. So to kurjači, zavirači in lilači. Podjetje ima namreč tudi konjsko vprego. Povprečno zaslužijo 600 Din mesečno za delo od 5. zjutraj do 7. zvečer s kratkimi odmorji vmes. Poleg tega imajo še prosta stanovanja in kurjava. Skoro vsi so družinski očetje s 5–6 otroki. Na člana družine pride dnevno za obliko, hrano in vse ostalo 2.75 Din. Stanovanja so lesene barake, z enim stanovanjskim prostorom za vse. Šipe so seveda zbitje, luknje pa zamašene za silo tudi s cučnjami. Notri je polno vseh vrst mrčesa, ki ga ni mogoče odpraviti.

Istočasno ima g. direktor za svojo osebno rabo 3 družinska stanovanja obstoječa iz dveh sob in kuhinje, torej 9 prostorov. Pri delu na progi je zaposlenih nekaj družinskih očetov, ki nimajo drugih sredstev in dela 9 ur po 2 Din na uro. Da bi preprečili nadaljnjo šikaniranje, smo skušali na pobudo enega tukajšnjih tovaršev-delavcev, ustanoviti strokovno organizacijo. Dvakrat je prišel tajnik strokovne organizacije lesnih delavcev in smo izbezali, da je prišla komisija radi delavskih stanovanj. G. direktor je šel z derezino po člane komisije, jih je lepo pogostil in stanovanjsko vprašanje je ostalo tam, kjer je bilo. Nato je g. direktor grozil, da bo vsakdo odpuščen, pa četudi vsi in bo obrat ustavljen, ako bi se kdo skušal organizirati. Še nerojena strokovna organizacija je v kali zamrla.

Ker je gozd že zelo izsekani, na novo pa ne pogozdovan, se obrat postopoma opušča. Vse naše borbe so obsojene v propast. Sonce je doseglo svoj višek, nam pa se obetajo temni dnevi bodočnosti.

Delavec.

Vir pri Domžalah.

Odgovor. — Na dopis, ki smo ga poslali v „Staro Pravdo“, nam je odgovoril tovarnar Kocjančič 16. julija s popravkom, v katerem popravlja naše navedbe na svojevrsten način.

Gled mezd trdi, da nima nobena delavka 1.50 Din na uro, kakor smo pisali v dopisu. Res je, da sedaj nima nobena delavka več 1.50 Din na uro. Ni pa dočelo tega, ko je imela neka delavka samo toliko mezd na uro. Nikakor pa tovarnar ne zanika, da dobivajo delavke pri akordnem delu 40–200 Din na teden pri osemurnem delavniku; danes lahko dodamo, da je neka delavka zaslужila pri akordnemu delu samo 38 Din na teden. Vsak lahko izračuna sam, koliko je to na uro, in spoznal bo, da je popolnoma upravičena naša organizirana borba za kolektivno pogodbo.

O delovnih prostorih pravi tovarnar, da so taki, da niti spalnice niti obednice doma nimajo takih prostorov. Da naše spalnice in obednice niso take kot tovarniški prostori, to vemo dobro tudi sami in nismo o tem prav nič govorili. Govorili smo le o oddelku, oziroma sobici, kjer se dela z jodoformom; o tej sobici pa tovarnar trdrovratno molči.

Na našo ugotovitev, da zagovarja tovarnar Hitlerjeve metode, odgovarja s tem, da jih znova priporoča. Nam pa še zdaleč ni za Hitlerjeve metode. Prav nasploh, v zvezi z vsemi plastmi ljudstva se bomo borili proti takim metodam z vso odločnostjo. Nam pa tudi ni za kakršnekoli druge metode. Za sedaj bomo popolnoma zadovoljni, če bo v tovarni vladal tak red, kakršnega smo orisali v svoji kolektivni pogodbi. Tovarnar pa bo dokazal svojo dobro voljo v dejanju, če ne bo odpuščal organiziranih delavcev in če bo podpisal kolektivno pogodbo. Vsako drugačno postopanje z njegove strani pa bo nov dokaz, da mu je delavska organizacija trn v peti.

Sila.

Sobota.

Pogosti požigi. — Današnja velika brezposelnost in slab zaslukel slabo vzgajata naše fante. Veselim pomladanskim dneviom so letos sledile za marsikaterega našega vaščana žalostne noči. Že okrog 25 požarov je letos bilo. Nekaj posestnikov je bilo zavarovanih, nekaj pa tudi ne. Nekateri lastniki so si celo sami dali začatki, drugim so pa njihovi sovražniki začigli. Žandarmerija je pred nekaj dnevi dobila te ptice, ki so po noči po tujih strehah peli. Aretirala je tri fante in jih odgnala na sodnijo v Soboto. Dva sta priznala nekaj požigov, tretji pa do sedaj vse zanika.

Ko slišimo o takih dogodkih, nam žalost pada na srce. Brezposeln je prisilen, da si nekaj zaslubi, če ne po pošteni poti, potem pa s tihotapstvom ali pa dobi od koga nekaj dinarjev in po tega naročilu zažge drugemu hišo.

Ptuji.

Akcijski odbor za Mladinski mirovni kongres v Ženevi. V četrtek 9. tega meseca smo organizirali v Ptuju akcijski odbor za mladinski mirovni kongres v Ženevi. Ponosni smo, da se je združila v delu za mir ogromna večina ptujske mladine in da so se udeležili našega prvega sestanka tudi organizirani člani nemške mladine. V odboru sodelujejo člani desetih mladinskih organizacij. Konstituirali smo se sledede:

predsednik: Jerin, stud. vet., član kluba Jugoslovanskih akademikov.

Tajnik: Drofenik, stud. gymn., član Počitniške zveze (F.S.).

Blagajnik: Kafol, stud. gymn., član Sokolskega naraščaja.

Odborniki: Peric, pravnik, predsednik društva primorskih emigrantov „Gorica“.

Cestnik, privatni nameščenec, član ptujskega pododbora Zveze kmečkih fantov in dekle.

Klep, delavec, član Narodne strokovne zveze.

Hrenič, delavka, članica Splošne strokovne zveze.

Belšak, stud. gymn., predsednik Počitniške zveze (F.S.).

Spat, uradnik, tajnik športnega kluba Drave.

Mikulec, delavec, tajnik Vzajemnosti.

Rusjan, stud. gymn., predsednik Skavtov.

Ponovno bomo povabili k sodelovanju še nekatere organizacije, ki doslej radi tehniških ovir niso v našem odboru.

Na prvem sestanku smo sklenili, da bomo organizirali mirovna predavanja po vseh društvih, ki sodelujejo v našem odboru, dalje mirovno akademijo, na kateri bomo izvolili delegata za Ženevo. Na vidiku imamo tudi nogometno tekmo med ptujskima športnima kluboma, tekmo kmečkih fantov in dekle, koncert v mestnem parku, cvetlični dan, vprizoritev drame iz svetovne vojne, itd. Čisti dobiček vseh prireditev je namenjen za delegacijo v Ženevo.

V petek 10. tega meseca smo sklicali sestanek našega pokroviteljskega odbora. V ta odbor so bili povabljeni vsi važeči predstavniki ptujskega javnega življenja. V kolikor so se odzvali vabilu, so v odboru slediči:

g. dr. Remec, župan, g. Hasl, g. in ga. Jerše, g. Kveder, ga. Lešnikova, ga. Orožnova, g. dr. Senčar, g. dr. Sluga, g. dr. Visenjak, ga. Vrečkova.

Ponovno vabimo tudi druge, ki so bili povabljeni ter ta večer zadržani.

Moste.

Mnogokrat čitam razne dopise iz različnih obrazov. Tam vidim, kako delavci izražajo svoje težkoče, ki jih tarejo. Tudi jaz bi rada povedala, kakšne trpinke smo delavke. Delam v tovarni pločevinastih izdelkov „Saturnus“ v Mostah. Podjetje zaposluje okoli 300 delavcev, med temi je 250 delavk. Delali smo tudi že plinske maske, delamo škatle in razne druge izdelke; na novo pa se je pričelo nikljati

in kromirati. Če bi hotela natančno opisati vse, kar se dela, bi bilo predolgo.

Glavni nadlogi za nas sta neznosen smrad in vročina po nekaterih oddelkih. Povsod nam primanjkuje zraka. So oddelki, ki so na vsak način potrebeni ventilatorjev, drugače ne vem, kaj bo z nami. Poudarjam to, ker podjetje ne skrbi za zadostno ventilacijo. Dokler smo mlade, se nam ne pozna v taki meri. Če bomo starejše in morda nekoliko manj sposobne za delo, nas podjetje lahko odustpi in nas nadomesti z novimi, svežimi silami, ki bodo dale več dela od sebe. Tako se je nedolgo tega zgodilo z našimi starimi sodelavkami. Sedaj, ko je toliko delavk, ki čakajo na delo, podjetje lahko tako neusmiljeno postopa in nam vedno meče v obraz: „Če ne ti, pa druga!“

Po večini smo vse pričele delati v tovarni s petnajstim ali celo štirinajstim letom, zato ni čuda, da smo prerano izčrpane in puščamo vso svojo mladost v neprezračenih delavnicih. Mesto, da bi hodile v šolo, ki bi nam bila tako potrebna, smo morale s trebuhom za kruhom. Tako nam narekuje današnja družba!

Povem naj še, da so delavke zaprosile za izpremembo delovnega časa, da bi vsaj v času velike vročine delale od 6. do 2. ure. Podjetje na to pravico zahtevo ni hotelo pristati in je celo pri tem škalo svojega dobička. Pristalo je na delo od 6 do 1 ure in da delamo tudi v soboto ter nadomestimo tiste ure in odmor, ki bi ga imele vsak dan po četrti ure. Podjetje je dobro računalo, ker bi dobičilo s tem na 40 ur šestkrat svežo delovno silo. Delavkam to ni bilo po godu, zato so se uprle. Zaupnik pa je na žalost na to pristal, še predno je vedel, ali bo to všeč večini ali ne. Ugodil je le gotovim ljudem, proti čemur pa je večina protestirala. Neki mojster je spraševal, čemu naj bi delavci odločali o delovnem času. Izrazil se je tudi, da naj bi se objavil ta ukrep na vratih in delavstvo bi se moralno slepo pokoravati. Taki so naši sodelavci! Teden dni smo res delali tako, ker zaupnik ni mogel tega takoj popraviti, a sedaj se je to likvidiralo in smo se zopet vrnili na prejšnji delovni red, to je, da delamo od 6 do 1 ure.

Po tej izpremembi pa izvajajo razni mojstri posledice in se znašajo nad nekaterimi ljudmi. To bo treba popraviti in razčistiti. Mojstri so s par izjemami zelo brezobjizni, vendar pa delavke niso — upam — nobeni psi, da bi se jim dajali razni pričmki. Namesto, da bi nam bili za vzgled in da bi postopali po človeško, postopajo popolnoma diktatorsko. Tudi to, mislim, mora prenehati.

Delavka iz Most.

stroškov kot sramote, kar mora najbolj divjemu in nečloveškemu srcu izvabiti solze.

Prebivalstvo kraljevine (Irske) se ceni na 1 in pol milijona. Na to število pride približno 200.000 parov, katerih žene so rodovitne. Od tega odštejemo 30.000 parov, ki lahko preživljajo otroke (čeprav v resnici mislim, da jih pri tej bedi niti toliko ni). Pa vseeno ostane, recimo, 170.000 rodovitnih žena. 50.000 otrok odštejemo za primer prezgodnjih porodov, smrti ali nesreč v prvem letu. Ostane letno 120.000 otrok revnih staršev. Vprašanje je slediče: „Kako vzgojiti to množico otrok in jim zagotoviti bodočnost?“ Po dosedanjih metodah jih je nemogoče zaposliti. Posla ni dobiti niti v obrti niti na kmetih, na kmetih ne zidamo novih hiš, ne obdelujemo zemlje.

Ponižno Vam boj razložil svo-

je misli, ki, upam, ne bodo naletele na odpor. Moj znanec, izkušen Amerikanec, mi je v Londonu povedal, da zdrav, dobro hranjen, eno leto star otrok daje dobro, tečno in zdravo hrano, pa bodisi, da je kuhan, cvrt ali na ražnju pečen.

Sedaj ponižno prosim bravce, da upoštevajo moj predlog: Od 120 tisoč otrok jih moramo pustiti 20 tisoč za ohranitev rodu. Od tega samo eno četrtnino moških. Ostalih 100.000 otrok, ki so dosegli eno leto, pa ponudimo naprodaj odličnim in bogatim osebam naše kraljevine. Matere bo treba seveda opozoriti, da jih bodo v zadnjem mesecu dobro redile, da bodo ziliti in mastni prišli na mizo odličnikov.

Ta vrsta hrane bo draga. Prav radi tega se bo prilegla veleposestnikom, ki so prej požrli že ve-

čino očetov in imajo sedaj največ pravic tudi na otroke. Upam, da so prednosti mojega predloga na mah vidne, številne in nadvse važne.

Prvič. Na ta način bi se znebili velikega števila katolikov, ki so največji sovražniki države.

Drugič. Tudi najrevnejši najemniki bodo še vedno imeli nekaj, kar se bo dalo zarubiti tudi takrat, ko bosta žito in živila zarubljena in bo denar neznana stvar.

Tretjič. Oskrbovanje 100 tisoč otrok v starosti dveh in več let bi stalo državo najmanj 10 šilingov po glavi vsako leto. Tako bo na narodnem premoženju prihranjeno na leto 50.000 funtov. Denar bo krožil med nami, kajti na prodaj postavljeni blago je našega pridelka in izdelka.

Cetrtič. Redni proizvajalci bodo letno zaslужili 8 šilingov in jim bo

treba oskrbovati otroke samo eno leto.

Petič. Ta jed bo trumoma, privabljalna goste v gostilne.

Sestič. Ta način bi bil velika vzvodenja za zakon, ki ga vse pametne države pospešujejo z nagradami ali pa zapovedujejo z zakoni in kaznimi. Narastla bi nežnost mater do otrok, ker bi se zavedale, da so za bodočnost prekrbljeni. Poročene žene bi plemenito tekmovali med seboj, katera bo prinesla debelejšega otroka na prodaj. Očetje bi bili nežni do nosečih žen, kakor so danes nežni do brejih krav in kobil, ne bodo jih več bili in brcali (kakor se to danes često dogaja), ker se bodo bali, da bi splavile.

Še več prednosti bi lahko navedli. Eksport naše živine, n. pr. bi se še povečal.

Jesenice.

Higienske in varnostne naprave v naših tovarnah so res skrajno pomankljive. Že večkrat je inšpekcija dela na zahtevo glavnega zaupnika pregledala vse obrate. Vendar je ostalo samo pri pregledu. Delavstvo že več ne ve, kam naj se obrne, da uveljavlji predpise zakona za zaščito.

Pred kratkim smo imeli ponovni pregled vseh obratov s strani namestnika inšpektorja dela, zastopnikov podjetja in glavnega zaupnika. Zastopnike delavskih strokovnih organizacij je inšpektor odklonil, češ — da se on razgovarja z zastopniki delavskih organizacij samo izven tovarne. Pregled se je vršil radi zahteve, da se v obratih, kjer je delo radi lesene konstrukcije stavbe, prenartpanosti in neznosne vročine skrajno mučno, — delavstvu stanje olajša s tem, da se delovni čas spremeni in določi od 6. do 14. ure. Podjetje je to zahtevo odklonilo, z izjavo: „Komur je vroče, lahko gre!“ Delavstvo je pričakovalo, da bo vsaj v tej zadevi inšpektor na strani delavstva, vendar se je tudi sedaj motilo. V obratih, kjer vlada vročina čez 38 stopinj C, je inšpektor smatral za potrebitno samo to, da se stene pobelijo. Na zahtevo gl. zaupnika, da se izmeri temperatvura, je bilo rečeno: „Saj nismo v Hrenovici.“ Tudi prehodi niso zavarovani, pa niti pod električno napeljavo. Zgodi se prav lahko, da se žica pretrga in tako ubije spodaj zaposlene delavce. Podjetje postavlja na taka mesta lesene deske z napisom: Pazi na vlak! in misli, da je nevarnost odpravljena. Gleda žice je pa električni inženier izjavil, da se že 30 let ni nobena pretrgala. To naj bo menda zagotovilo, da se tudi v bodoče ne bo.

Na opombo gl. zaupnika, da inšpektor prav nič ne upošteva upravičenih delavskih zahtev, je ta izjavil, da nam ne more drugega predpisati, kot podaljšati opoldanski odmor za 1 uro in prepovedati ženskam težko delo.

V martinarni je preteklo zimo mlademu delavcu dvigalo zdrobilo glavo. Ko je gl. zaupnik opozoril inšpektorja, da še sedaj ni dotični kraj zavarovan, je ta odgovoril, da tam nima nihče ničesar iskat!

Na koncu je še pograljal glav. zaupnika, češ da izvršujejo zaupniki nad 97% intervencij po nepotrebnem in da samo zadržujejo delo.

Od takih inšpektorjev za delo delavstvo res lahko veliko pričakuje.

Druga stvar so šikane po naših obratih, ki so vsak dan hujše. KID gotovo

Če vzamemo, da bi tisoč družin v Dublinu redno kupovalo otroško meso (in niti ne štejemo tega, kar bi se pojedlo na veselicah, svabah in krstih), lahko zračunamo, da bi naše mesto letno pojedlo okroglo 20.000 otrok, na ostale dele kraljevine pa bi odpadlo približno 80.000 glav.

Ne gorovite mi o drugih načinih, kako bi preskrbeli te otroke! „Da bi više obdayčili posestnike, jedli samo doma pridelano hrano, zatrali nečimernost pri naših ženah, da bi se bolj naučili ljubiti domovino, da bi se ne klali med seboj kot Judje takrat, ko domovini preti nevarnost, da bi naučili veleposestnike imeti vsaj malo srca do najemnikov.“ Naj mi nihče ne govoril o takih in podobnih predlogih, dokler nima vsaj iskre upanja, da jih bo mogoče v praksi izvesti!

Klub temu, da je mo' predlog popolnoma nov, je soliden in re-

mis'i, da je sedaj pravi čas, da nas vrže na kolena. Njeni organi nastopajo tako surovo napram delavcem, da moramo res vprašati, ali smo še v XX. stoletju.

Ne bomo naštevali primerov, ko morajo posamezni delavci preslišati celo kopo psovka, ako hitro ne skočijo, kakor to želijo gospodje. Pred kratkim sta bila poslana na dopust dva delavca, ker nista bolj hitela z delom, ko je prišel mimo obratni šef. Dotični šef je sam izjavil, da je poslal navedena delavca na brezplačni dopust zato, ker nista pokazala dovolj spoštovanja do njega. To je eden od mnogih primerov.

V tovarni na Savi imamo rešljno poštajo. Bolničar postaje ima 38 Din dnevno. Poleg svojega dela mora čistiti še gasilsko orodje in opravljati tudi druga dela. Zato dobi, 50 Din mesečne nagrade.

Pridejo slučaji, ko mora dotični bolničar hitro povezati ponesrečenca rano ali kaj podobnega. Ima pa od navedenega dela roke umazane s sidolom in metalnim oksidom, kar je zelo nevarno za rano, izmiti se pa tudi ne da dobro, posebno še, ko se mudi. To je gotovo nedopustno in povzroči lahko vnetje ali zstrupljenje. Po drugi strani pa ni prav, da človeka izkorisčajo in da mora opravljati kar po dve službi hkratu.

Apeliramo na naše funkcionarje in zupnike, da radi teh slučajev energično protestirajo pri ravnateljstvu, da se take stvari že enkrat odpravijo.

— Kovinarji —

Trbovlje.

Dajte nam dobre pitne vode! — Pri podjetju Dukič & drug, t. j. na dnevnom kopu rudnika T. P. D., nimajo rudarji nobene prave pitne vode. Nimajo nobenega bače, ki bi prinašal pitno vodo, čeravno podjetje zaposluje 300 delavcev. Voda, ki jo delaveci uživajo, teče iz plazovja in je slaba. Radi slabe in nezdrave pitne vode se je zadnji teden neki delavec onesvestil. Voda, katero pa strojnik pripelje s strojem, je že čisto topla, preden pride na etažo, se vozi od Jaška št. III. Banka, v kateri se voda pripelje, je v takem stanju, da smrdi iz nje, ker se banke ne čistijo, kakor je to potrebno. Zatorej ni čudno, če rudarji radi slabe in nezadostne množine pitne vode padajo v tej hudi vročii pri težkem, napornem delu. Malomarnost podjetja je obsodbe vredna. Zato zahteva delavstvo, da podjetje preskrbi voziček z betonirano cisterno, kjer bo voda ostala mrzla. V taki cisterni naj podjetje dostavi na etaže zadostno množine dobre, zdrave pitne vode, kakršna se dobi pri jašku

alen in bo tudi Angliji všeč. Zmanjšal bo prebivalstvo Irske, otroškega mesa pa tudi ne bo mogoče izvažati, ker je prenežno in ne prenese prevoza.“ Saj bi lahko po imenu imenovali neko državo, ki bi bila srečna, če bi mogla ves naš narod požreti!“

Vendar se ne pozvižgam na predloge pametnih mož, ki bi bili tako ceneni, lahko izvedljivi in učinkoviti, kakor je moj. Predno pa mi njih očetje prično delati konkurenco, jih prosim, da zrelo premislijmo naslednji dve točki. Prvič: „Kako bodo nahranili stotisoč lačnih nepotrebnih ust?“ Drugič pa: „V naši kraljevini je okroglo 1 milijon bitij v človeški podobi, katerih skupna življenska sredstva bi dala primanjkljaj dveh milijonov funtov, če štejemo poklicne berače h kmetom, najemnikom in dninarjem, ki so v resnici tudi berači. Vsem politikom sve-

št. III. To vodo naj potom bačeta do stavlja v čistih posodah na delovne kraje tako, da ne bodo rudarji v tej vročini pogrešali, še vode samo zato, da so dobički T. P. D. in inozemskih kapitalistov čim višji.

Tudi na obratih v rovih v zapadnem in vzhodnem okrožju ni nič boljše. Banke za pitno vodo se ne čistijo tako, kakor so se nekdaj. Radi te malomarnosti iz bank prihaja smrad, kar je nezdravo in nehigienično. Pred leti so se banke spravile na dan, kjer jih je vsak teden bače dobro s kropom in kisom očistil. Ker se pa danes gleda samo na dobičke ne pa na zdravje delavcev rudarjev, se banke več ne čistijo, kakor je to potrebno, kar je zopet vse obsodbe vredno.

Tudi na dnevnem kopu Agnez ni radi vode in bank nič boljše. Tudi tukaj je zelo slaba voda, čeravno je v bližini dobra pitna voda. Potrebno je samo položiti 300 m cevi, in bi ti delavci imeli dobro in zdravo pitno vodo. Ker je pa teh delavev okoli 300, je ta zahteva tem bolj upravičena. Svoj čas je že bila speljana voda iz rezervarja na ta obrat, a sedaj je to zapuščeno — vse radi čim višjih dobičkov.

Rudarji.

Pri Hauku. Neznosno je pri podjetju Hauk. Pri tem podjetju je nameščena neka paznica, ki je brez vsake šole in potrebne naobrazbe prišla na svoje mesto. Kako se ta paznica obnaša do zaposlenega delavstva, presega že vse meje. Delavce šikanira, jih ozmerja z nedostojnimi psovkami in prostaškimi izrazi. Ta paznica se celo vleže in skrije v travu in od tam opazuje vsako kretnjo delavcev. Mnogokrat nažene iz službe brez odpovednega 14 dnevnega roka. Delavce tega podjetja nimajo niti obratnih zaupnikov, kakor to zakon zahteva. Delavci protestiramo proti načinu postopanja te paznice. Od podjetja pa zahtevamo, da nastavi dostenno izobraženo pazniško moč, ki bo spoznala delo na obratu. Drugače bo delavstvo seglo po samopomoči.

Prizadeti.

Stara Loka.

Strokovna organizacija. — Po dolgem izmogzavanju s strani podjetnikov, ki so nas pritirali že na samo napitnino, smo se tudi mi lesni delavci v Škofji Loki, Stari Loki in okolici organizirali. Spomnili smo se, da je treba od mrtvih obuditi paragrafe socialnih zakonov, ter smo se navzlike raznim šikanam in oviram, ki so nam jih stavili od različnih vetrov, 100%-no organizi-

rali v organizacijo lesnih delavcev in sorodnih strok. Po osmih tednih nam je banska uprava dovolila podružnico. Preteklo nedeljo, 12. julija smo imeli ustanovni občni zbor. Otvoril ga je tov. Homan Gašper, ki je pozdravil načrto. Nato nam je centralni tajnik tov. Niko bricelj govoril o borbi, ki nas čaka, o dolžnostih do organizacije, govoril nam je tudi o delavskem pisatelju Ivanu Cankarju in še mnogo drugega. Nato smo izvolili odbor in nadzorstvo. Občnega zpora se je udeležilo razen članov podružnice še mnogo drugih, tako iz tovarne „Šešir“ in ostalih, kar nas je izredno veselilo! Mi delavci dobro vemo, da med nami ni razlike po barvil! Vsi se moramo skupno boriti za skupne koristi!

Vsi čakamo pogumno na borbo, katera nas še čaka. V borbi se izkleše značaj, ločijo pleve od žita! Da bomo dosegli večje uspehe, smo govorili med seboj tudi že o tem, da si osnujemo Medstrokovni Akejski Odbor iz zastopnikov vseh škofjeloških strokovnih organizacij, ki bo imel izvršno moč in ki bo vodil vse naše borbe!

Lesni delavci.

Novo mesto.

Obrtniška razstava. — Tukajšnje združenje obrtnikov je priredilo v prostorih meščanske šole od 4.—12. t. m. obrtno-gospodarsko-umetnostno razstavo. Razstava je bila dobro obiskana, pa je zato doseglje precejšnji materialni uspeh. Doseglja pa je še večji moralni uspeh. Bila je tudi res dobro pripravljena in organizirana. To je dokaz pridnega in vztrajnega dela naših obrtnikov. Klub krizi, ki posebno dolenskega obrtnika pritiska k tlom, so doprinesli za današnje razmere velikanske žrtve, samo da pokazejo naši javnosti, da se s skupnim in organiziranim nastopom da marsikaj izvesti in doseči.

Z nekakšnim težkim občutkom pri srcu pa obišče človek danes tako razstavo. Gre iz oddelka v oddelki in si ogleduje razstavljeni izdelki in mu pri tem nehoti pride na misel, da ti izdelki niso v današnjem času — bede in pomanjkanja na eni strani ter izobilja in razkošja na drugi strani — razstavljeni samo radi zabave in kratkočasja, temveč, da so to zadnji napor našega obrtništva, ki hoče na ta način s skupnim nastopom pokazati javnosti, da ima veselje do dela, do napredka in da si hoče izboljšati svoj nezdržni položaj.

Zato je treba poskrbeti pred vsem za izboljšanje kupne moči najširših ljudskih plasti in krize ne bo več. Kajti delavec, ki zasluži toliko, da še enkrat dnevno ne more pošteno nahraniti sebe in svoje družine, ne more biti obenem dober konsument. Obrtnik pa ne more prodati svojih izdelkov. Da pa bomo mogli to kdaj doseči, treba da se trdno združimo. Končno je treba prenehati s tisto staro prakso, ko se kmeta soseda, eden klerikalec, druge liberalci, nista mogla videti, in podobno. Pustimo že vendar enkrat za vselej take čenčarije! Kmetje, delavci, obrtniki in sploh vsi, ki nam je pri srcu socijalna pravičnost in svoboda zlata in ki nas mora današnji gospodarski nered, združimo se in skupno terjajmo svoje pravice, ki nam prispadajo.

Urejata Pavel Kreutzer in dr. Joža Vilfan. — Za uredništvo odgovarja dr. Joža Vilfan. — Izdaja konzorcij „Slovenske zemlje“. Predstavnik Stane Vidmar. — Tisk J. Blasnika nasl. Univerzitetna tiskarna in liografija, d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.